

Rózsás Livia

Periodikus rezgésszámú állapotváltozás

Oszcillogrammok – művészet és természet-tudomány kapcsolatának feltámasztása

➔ 2B Galéria, Budapest

➔ 2009. október 16 – november 28.

■ „Művészet és tudomány – gyakran egymás ellentétéként értelmezett fogalmak. A tudomány mérhető, megkérdőjelezhetetlen igazságokat felállító gépezet, ezzel szemben a művészet morális, emocionális szempontokat tart szem előtt.”¹ Ennek ellenére a két terület kapcsolata –ahogy arra a kiállítás alcíme is utal – hosszú és gazdag múltra tekint vissza: gondoljunk csak a reneszánsz anatómiai kutatásaira, Leonardo munkásságára vagy a firenzei *Specola* viaszfigura-gyűjteményére, ahol a tudományos szemléltetés és a művészi kifejezés találkozik. E kapcsolat története egészen a máig, a kortárs tendenciáig fut, amikor már nem csak az orvostudományok, de más diszciplínák is szerepet kapnak olyan képzőművészek munkáiban, mint Damian Hirst, Wim Delvoye, Micha Brendel vagy – hogy egy magyar példa is említésre kerüljön – Erdély Miklós életművében. A művészet és a tudomány látszólagos szembenállására rációfól bizonyos eszközeik azonossága, ilyen – többek között – az egyiknél a szemléltetés, másikonál a kifejezés eszközeként készülő, legtágabb értelemben vett kép, vagy akár maga a kutatás módszere is, mely szintén jelen van mindkét területen. S bár a tudományokba vetett pozitívista hitnek már leáldozott, a kettősség egy-egy műalkotás állítása és egy tudományos tény között napjainkban is fennáll.

Az *Oszcillogrammok* jó néhány műve kutatáson alapszik, függetlenül attól, hogy képzőművész, neurológus vagy esetleg bioinformatikus hozta-e létre, ugyanis

1 Kathe Wenzel, Lisaa Glauer, Tatjaina Fell [szerk.]: *Ein entscheidender Teil fehlt...*Berlin, 2006. 15. o. (a szerző fordítása)

a kapcsolat feltámasztására tett kísérlet nem egyoldalú törekvés, a már több kiállítást megélt anyag² természettudósok és művészek részben közös munkájának eredménye.

NICOLE DEGENHARDT weimari képzőművész a kezdetektől részt vett ebben a projektben. A 2B Galériában egy Uwe névre keresztelt, fagyasztott nyúl röntgenképét állította ki, így kapcsolván össze a művészetet és egy tőle távoli területtel egy mindennapos orvosi vizsgálati módszerrel keresztül. A kiállításához rendelt szimpóziumon³ kiderült, hogy a kiállított kép egy 1996-ban FRANZISKA LAMPRECHTEL közösen elkezdett és máig futó projekt része. Egy szupermarket hűtőjében bukkantak rá a később Wernernek elnevezett fagyasztott nyúlra. Saját testük melegével szinte rituálészerűen szabadtították ki hideg merevségéből, majd névadással és a kitüntetett bánásmóddal perszonalifikálták. Werner végző nyughelye végül egy weimari kereskedőház alapja lett, ahol a nyúltestem fölé emelt oszlopra emléktáblát helyeztek el. Werner Kürschnert, a Wild Rabbit Kft. Igazgatóját kérték fel a művészek, hogy legyen névrokonának, a Werner nevű nyúlnak posztumusz keresztapja. Wernert Berndt követte: az újabb nyulat a felmelegítést követően a művészek egy weimari klinikára vitték, ahol kiállították halotti bizonyítványát, majd a patológiai vizsgálatokat követve krematóriumba került, ezután pedig a weimari köztemető egyik urnájában talált végső pihenőre. A kiállításon látható Uwe a harmadik, és mindezidáig utolsó az emberhez méltó bánásmódban részvett mirelítőnyulak sorában. A művészek egyébként a fagyasztókban tárolt nyúltestek embriószerűségére figyeltek fel, ez az asszociáció volt a kiindulópont. A természettudományokkal tartott kapcsolat, az alkalmazott képalkotó „technikán”, a röntgenfelvételen túl, az egyes részletek – társadalomtudományi kísérletként is felfogható – megvalósításában is tetten érhető: az alkotók minden mozzanatot dokumentáltak, s hivatalos szerződések és iratok segítségével igyekeztek legitimálni munkájukat.

Még erősebb a pontos dokumentációra és rendszerezésre való törekvés WOLFGANG KNAPP nagy precizitással létrehozott gyűjteménye esetében, aki kartotékrendszerében 1998 óta napról napra archiválja a köldökében felgyü-

2 A projektben résztvevő orvosbiológusok és művészek közös munkájának első eredményét Berlinben mutatták be *The Missing link – public understanding of art and sciences* címmel, a Berliner Medizinhistorisches Museum des Charité-ben (2005. június 18 – szeptember 14.). A kiállítás később New Yorkban, a Pratt Institute-ban is látható volt (2006. január 26 – március 24.).

3 *Oszcillogrammok – Transzdiszciplináris szimpózium művészet és tudomány kapcsolatáról.* Goethe Intézet és 2B Galéria, Budapest, 2009. nov. 27-28.

Oszcillogrammok, 2009, enteriőr; © fotó: Július Gyula

lemlő szőrt és bolyhokat. Knapp kései omphalopsichitaként⁴ tárja elénk a spirituálisról sem mentes szószkollektívát. Knapp, aki társadalomtudós és a berlini Universität der Künste tanára, a kezdetektől részese a művészet és orvosbiológiát összekötő igyekvő programnak, így a kiállításához kapcsolódó szimpózium bevezetőjének is ő tartotta. Művészet és tudomány kapcsolatát történeti és kortárs példákon keresztül mutatta be, a már említetteken túl Gericault patológikus igénytel megfestett, levágott végtagjaitól⁵ egészen Orlan plasztikai sebészet segítségével véghezvitt body art-jáig. Meghatározó volt az *Oszcillogrammok* kapcsán az a megállapítása, hogy itt nem formai hasonlóságokat kereset a művészek, illetve a természettudósok által létrehozott produktumok között, sokkal inkább a módszerek közeledése váltotta ki a német művészek érdeklődését. Sok műalkotás valamely kutatás rész- vagy végeredményeként került kiállításra, s központi kérdése nem a létrejött kép, szobor vagy installáció, hanem a művészek kutatói, illetve a természettudomány területén kutatók művészi attitűdje.

Leginkább a társadalomtudományi, illetve a gender studies-hoz köthető kérdéseket feszeget LISA GLAUER performansa s az annak végeredményként hátrahagyott tejjel telerajzolt papírtekerics. *Pressing/natural/constructs* (performansz és installáció) című munkájában a művész anya- és tehéntejjel rajzol, ír és fest fehér alpra, majd a papír vasalásával performance keretében teszi láthatóvá a hő hatására be barnuló anyagot. A több méter hosszú tekercsen a lehangsúlyosabb részlet művészettörténeti vonatkozású. Rubens *A tejtű születése, 1636-1637* (Prado, Madrid) című festményének parafrázisa. A szimpózium résztvevői többen is megtudhattak Glauer anyatej munkáiról: bemutatta többek között a prágai Futura Galériában véghezvitt akciójának (2004) dokumentációját is, ahol – meglehetősen vegyes érzelmeket kiváltva – lefejt anyatejet szolgált fel a közönségnek.

JÚLIUS GYULA *Bite to Byte, 2009* (vegyes technika) című installációjának kiindulópontját az ex votokkal, vagyis fogadalmi ajándékokkal kapcsolatos kutatás és fotódokumentáció-sorozat adja, melyet Portugáliában készített egy fitív dermatológus-fényképész bőrébe bújva. Fernando Pessoa heteronímjeinek mintáját használva.⁶ A viaszból öntött testrészeket mintázó tárgyakat beteggek vagy hozzátartozóik helyezik el kegyhelyeken a gyógyulás reményében. Az installációban csipésekkel tarkított végtagok fotói mellett egy viaszláb játsza a fő szerepet, rákérdezve a bőrgyógyászat módszerére, ahol a diagnózis felállításakor a rólunk alkotott mediatisált kép lép személyes valónk helyébe.

KRISTIAN ROTHER bioinformatikus 2005 óta dolgozik az aminosavak újfajta, vizuális logikára épülő jelölési rendszerén, s teszi mindezt a *han zi* kínai kalligráfiából átvett rendszerrel, amelyben a karakterek inkább piktogramok mint betűk. A fehérjék húszféle aminosavból állnak, a proteinláncok elemzését végző kutatók jelölésükre a latin ABC betűit használják. Rother innovációja azonban lehetővé teszi, hogy az aminosavakat jelölő karakterek túlrözzék a jelölt molekula szerkezetét is. „Ha teljesen birtokában volnék a kalligráfia technikájának, lehetnék még tudós? Ha teljesen átadnám magam a bioinformatikának, össze tudnám még kötni a művészetel? Azt keresem, ami a két horizonton túl van. Taoista bölcsességet igyekszem az algoritmikus pszeudokódok tisztaságával megfogalmazni. Proteincsaládokat Zhang Yimou filmjeinek vérbőségével felragyogtatni. Úgy festeni meg Schrödinger orbitálisait, hogy minden analfabéta meg tudja érteni a jelentésüket.”⁷

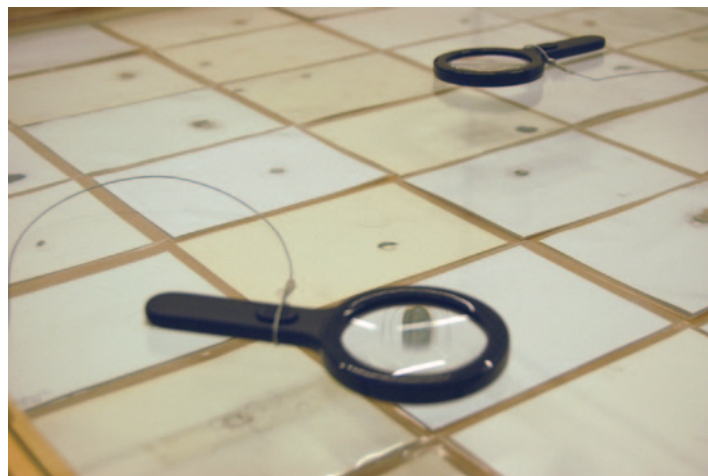
A tanulságokat összegezve leszögezhetjük, hogy sem a képzőművészeknek, sem a természettudományok felől közelítő kutatóknak nem kellett módszereiken változtatniuk ahhoz, hogy képpé, installációvá vagy performanszá tárgyasított gondolatmeneteiket műalkotásokként vehessük szemügyre.

A transz- és interdiszciplinaritás ebben az esetben képes arra, hogy gyakran még mindig objektívnek, „tényeket” felmutató, megkérdőjelezhetetlennek tekintett tudományok és az emocionális, valamint morális kérdések ingoványos talaján járó képzőművészet látszólagos ellentétét feloldja, a két terület közötti meglepően gyakori átjárhatóságot bizonyítva. Oszcilációt – periodikus állapotváltozást, vibrálást – „mutat be” maga a kiállítás is, művészet és biomedicina határán, hol az egyik, hol a másik oldalt részesítve előnyben.

4 A 12. századtól Athosz félszigetén élő, hészükhasztáknak nevezett görög-keleti szerzetesek gúnyneve volt a köldökszemlélő (omphalopsichita), akik napjait hangtalan imával töltötték, miközben figyelmüket köldökükre irányították.

5 Théodore Géricault: *Levágott végtagok-tanulmány* (1818-9), Musée Fabre, Montpellier
6 Id.: *Bambuszlevél-akció*. Július Gyula és Szipőcs Krisztina elektronikus levelezése. Balkon, 2000/1, 2. 31-35. o.

7 Kristian Rother saját kiállított művével kapcsolatban.
http://www.pipacs.hu/2b/091010_Oszillo_Mappe_A4_hun_WEB.pdf utolsó letöltés: 2010.01.14.

WOLFGANG KNAPP
Omphalos Research, 1998-től folyamatosan,
Archive of Index Cards, Various; © fotó: Július Gyula

NICOLE DEGENHARDT
Uwe, 2009, 32 x 32 cm, C-print; © fotó: Július Gyula

JÚLIUS GYULA
Byte to bite, 2009, installáció 270 x 200 x 200 cm, zárláncú videó, moha, C-print, viasz,
lemezjatszó, műanyagfüggöny, tükör, kamera, szikragenerátor; © fotó: Július Gyula

